

1. 4. 2004

ID: 24745

Pracovní věci a rozhodování v senátu

Řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání je řízením ve věcech pracovních, v řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání proto před okresním soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje senát.

Řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání je řízením ve věcech pracovních, v řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání proto před okresním soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje senát.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 2156/2002, ze dne 8.4. 2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce V. S., zastoupeného advokátem, proti žalované České republice - Ministerstvu obrany (Vojenskému úřadu pro právní zastupování) v Praze 6, nám. Svobody č. 471, o 63.988,40 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 5 C 105/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. dubna 2002 č.j. 23 Co 66/2002-130, tak, že rozsudek krajského soudu a rozsudek Okresního soudu Praha-východ ze dne 12. září 2001 č.j. 5 C 105/2000-113 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu Praha-východ k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby mu žalovaná zaplatila 63.988,40 Kč s 19% úrokem z prodlení od 1.1.1996 do zaplacení. Žalobu odůvodnil tím, že na základě rozkazu Velitelství logistiky VÚ 2784 S. B. ze dne 28.2.1995 byl přemístěn z místa trvalého bydliště v Č. B. do VÚ 8740 Terežín na funkci velitele vojenského útvaru. Jako rozvedenému vojákovi z povolání pečujícímu v té době o svoji dceru žalobci příslušela podle vyhlášek č. [7/1996](#) Sb. a č. [310/1996](#) Sb. náhrada jako při služební cestě; za období od 1.1.1996 do 30.9.1997 strávené v posádce T. proto po žalované požadoval stravné ve výši 49.801,- Kč, cestovné ve výši 6.720,- Kč a náhradu nákladů za ubytování ve výši 7.467,40 Kč.

Okresní soud Praha-východ rozsudkem ze dne 12.9.2001 č.j. 5 C 105/2000-113 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve věci samé dospěl k závěru, že za situace, kdy nebylo zjištěno, že by byl žalobce postaven na roveň ženatým vojákům ve smyslu ustanovení § 16 odst. 6 zákona (správně vyhlášky) č. [7/1996](#) Sb. (žalobce neprokázal, že v době přemístění poskytoval zaopatření své dceři), nebyly splněny předpoklady pro přiznání požadovaných náhrad a že proto není uplatněný nárok důvodný.

K odvolání žalobce Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 30.4.2002 č.j. 23 Co 66/2002-130 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobce

nesplňuje podmínky pro přiznání náhrad uvedených v ustanovení § 25 vyhlášky č. [7/1996](#) Sb. ve znění vyhlášky č. [310/1996](#) Sb., neboť v době přemístění, tj. v období od 1.1.1996 do 30.9.1997, nebyl ženatý ani nesplňoval předpoklady pro to, aby byl pro účely náhrad postaven na roveň ženatým vojákům z povolání, jimiž jsou ve smyslu ustanovení § 16 odst. 6 zmíněné vyhlášky osamělí vojáci z povolání, kteří žijí a hospodaří v domácnosti alespoň s jedním rodinným příslušníkem, kterému poskytují zaopatření. Pojem poskytovat zaopatření je třeba podle názoru odvolacího soudu vykládat ve smyslu mít vyživovací povinnost, respektive stav, kdy zaopatřovaná osoba je existenčně závislá na poskytovateli zaopatření. V posuzovaném případě žalobce v době přemístění sice žil ve společné domácnosti s dcerou a družkou, avšak dcera již byla zletilá, výdělečně činná a dosahovala měsíčního příjmu vyššího než dvojnásobek státem stanovené minimální mzdy „podle tehdy platným předpisů“, stejně jako družka žalobce, která navíc po celou předmětnou dobu byla rovněž zaměstnána v T., kde s žalobcem fakticky i společně bydlela.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozoval z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Namítal, že závěr odvolacího soudu o tom, že dcera žalobce „neodpovídá příslušnému ustanovení odst. 6 § 16“ vyhlášky č. [7/1996](#) Sb., protože byla v době přemístění žalobce výdělečně činná a dosahovala průměrného výdělku vyššího než státem stanovené minimální mzdy podle platných předpisů, není správný, neboť „podle tohoto výkladu by neodpovídali odst. 5 a odst. 6 § 16 mimo nezletilých dětí téměř žádné subjekty“ vyjmenované v ustanovení § 16 odst. 5 zmíněné vyhlášky, jelikož u nich lze většinou předpokládat výdělečnou činnost s výdělky převyšujícími stanovenou minimální mzdu. Podle názoru žalobce je proto třeba za základní znak zaopatření považovat skutečnost, že osamělý voják z povolání poskytuje rodinným příslušníkům ubytování, resp. užívání bytu. Právě tímto způsobem žalobce zaopatřoval svoji zletilou dceru, která s ním v době jeho přemístění žila a hospodařila ve společné domácnosti, když jí umožňoval užívat bezplatně byt (dcera za služby platila pouze symbolickou část apod.) a z části ji finančně podporoval. Kromě toho v době od 1.1.1996 do 30.9.1997 s žalobcem žila ve společné domácnosti rovněž jeho družka, pro kterou by podle jeho názoru měla platit stejná pravidla jako v případě manželky vojáka z povolání, u níž není podstatné, zda je výdělečně činná a jaký má výdělek. Žalobce navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm.b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Žalobce napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně o věci samé potvrzen. Protože dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. není v této věci přípustné (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil), může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo odvolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V posuzované věci odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku - řešil právní otázku výkladu ustanovení § 16 odst. 6 vyhlášky Ministerstva obrany č. [7/1996](#) Sb., zejména výklad pojmu „poskytuje zaopatření“. Poznatky, jež byly získány v souvislosti se sledováním pravomocných rozhodnutí soudů (srov. § 14 odst. 3 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích), nasvědčují tomu, že tato právní otázka dosud nebyla v rozhodování odvolacích soudů řešena, a rovněž odvolací soud se touto otázkou doposud nezabýval. Vzhledem k tomu, že posouzení uvedené otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu z tohoto hlediska rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat podle zákona č. [480/1992](#) Sb., o hmotném zabezpečení vojáků a žáků škol ozbrojených sil a jejich odpovědnosti za škodu, ve znění zákonů č. [308/1993](#) Sb. a č. [118/1995](#) Sb. (zrušeného ke dni 1.12.1999, kdy nabyl účinnosti zákon č. [220/1999](#) Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze) - dále jen „zákon“ a podle vyhlášky Ministerstva obrany č. [7/1996](#) Sb., o peněžních a naturálních náležitostech vojáků v činné službě a žáků vojenských škol, kteří nejsou vojáky, ve znění platném v době vzniku jednotlivých nároků žalobce (zrušené ke dni 1.12.1999, kdy nabyla účinnosti vyhláška Ministerstva obrany č. [266/1999](#) Sb., o způsobu zabezpečování bezplatného stravování, výstrojních a přepravních náležitostí a o zabezpečování ubytování vojáků z povolání) - dále jen „vyhláška“.

Podle ustanovení § 8 zákona vojáci mají nárok na náhrady při služebních cestách, odvelení, přemístění a přestěhování. Ministerstvo obrany a ministerstvo vnitra stanoví obecně závazným právním předpisem kromě jiného podmínky nároku a rozsah cestovních náhrad podle § 8 [srov. § 11 písm. a) zákona].

Podle ustanovení § 25 vyhlášky pokud po odvelení nebo přemístění ženatý voják z povolání vykonává službu v místě pravidelného pracoviště, které není místem trvalého pobytu jeho a jeho rodiny, náleží mu za splnění stanovených podmínek:

- a) náhrady jako při služební cestě podle § 23 této vyhlášky,
- b) náhrady jízdních výdajů,

c) náhrady při denním návratu do místa trvalého pobytu.

Podle ustanovení § 26 odst. 1 vyhlášky ženatému vojákovu z povolání, který je z důvodu zaměstnání nucen žít odloučeně od své rodiny, náleží náhrady podle § 25 písm. a) této vyhlášky, jestliže

a) podal žádost o přiznání náhrady a

b) jeho rodina žije mimo jeho místo pravidelného pracoviště jen proto, že v tomto místě nemá byt a

c) nejpozději do 30 dnů ode dne nástupu do zaměstnání podal žádost o přidělení bytu v místě pravidelného pracoviště a

d) není možný denní návrat veřejným hromadným dopravním prostředkem nebo zaměstnání denní návrat vylučuje.

Podle ustanovení § 16 odst. 6 vyhlášky ženatým vojákům z povolání jsou postaveni na roveň osamělí vojáci z povolání, kteří žijí a hospodaří v domácnosti alespoň s jedním rodinným příslušníkem, kterému poskytují zaopatření. Za rodinného příslušníka vojáka se považují, mají-li trvalý pobyt na území České republiky, manžel nebo druh, vlastní děti, osvojenci, děti svěřené vojákovu do pěstounské péče nebo do výchovy, vlastní rodiče, osvojitelé, opatrovníci, pěstouni, jakož i další osoby za podmínky, že žijí v domácnosti s vojákem [srov. § 16 odst. 5 vyhlášky].

Z uvedených ustanovení vyplývá, že osamělým vojákům z povolání přísluší v souvislosti s odvelením či přemístěním náhrady uvedené v ustanovení § 25 vyhlášky pouze za podmínek, že žijí a hospodaří v domácnosti alespoň s jedním rodinným příslušníkem (tj. osobou uvedenou v ustanovení § 16 odst. 5 vyhlášky) a zároveň, že tomuto rodinnému příslušníkovu poskytují zaopatření. Podmínkou vzniku nároku osamělého vojáka z povolání na náhrady podle ustanovení § 25 písm. a) vyhlášky (tzv. stravné) je navíc okolnost, že je z důvodu zaměstnání nucen žít odloučeně od své rodiny a že rovněž splnil podmínky uvedené v ustanovení § 26 odst. 1 písm. a) až d) vyhlášky.

Pojem „zaopatření“ ve smyslu ustanovení § 16 odst. 6 vyhlášky je třeba chápat jako souhrn plnění poskytovatele zaopatření ve prospěch zaopatřované osoby. Zaopatřovanou osobou je přitom třeba rozumět osobu, která nemá vlastní prostředky (ať příjmové či majetkové) ke hrazení svých životních potřeb a je tudíž po této stránce odkázána (existenčně závislá) na poskytovatele zaopatření. O takový případ proto zpravidla nepůjde za situace, kdy tato osoba (v daném případě rodinný příslušník uvedený v ustanovení § 16 odst. 5 vyhlášky) je výdělečně činná, a dosahuje výdělku, z jehož výše lze důvodně usuzovat na její schopnost se samostatně živit a uspokojovat své životní potřeby a být tedy finančně nezávislou na jiných osobách - případných poskytovatelích zaopatření. V posuzovaném případě žalobce sice - jak zdůrazňuje v dovolání - „umožňoval své dceři, byť zletilé bezplatně užívat byt a z části ji finančně podporoval“, avšak za situace, kdy s ohledem na svou finanční nezávislost na žalobci samostatně hospodařila a byla schopna samostatně uspokojovat své životní potřeby, nelze v pouhém umožnění bezplatného užívání bytu spatřovat naplnění pojmu „zaopatření“ ve smyslu ustanovení § 16 odst. 6 vyhlášky.

Z uvedeného vyplývá, že závěr odvolacího soudu, který slova „poskytují zaopatření“, obsažená v ustanovení § 16 odst. 6 vyhlášky č. [7/1996 Sb.](#), o peněžních a naturálních náležitostech vojáků v činné službě a žáků vojenských škol, kteří nejsou vojáky, vyložil jako stav existenční závislosti zaopatřované osoby na poskytovateli zaopatření, je správný.

Při přezkoumávání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1,3 o.s.ř., provedeném bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), však dovolací soud zjistil, že řízení předcházející jeho vydání je postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř.; k vadám řízení uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 (tzv. zmatečností), je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

Vadou řízení (zmatečností) podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. trpí pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

Podle ustanovení § 36 odst. 1 věty první o.s.ř. v řízení před soudem jedná a rozhoduje senát nebo jediný soudce (samosoudce).

Podle ustanovení § 36a odst. 1 písm. a) o.s.ř. v řízení před okresním soudem ve věcech pracovních jedná a rozhoduje senát.

Podle ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. [335/1991](#) Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, senáty okresního soudu se skládají ze soudce (předsedy senátu) a dvou přísedících.

Řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání je řízením ve věcech pracovních, neboť vztahy vznikající v souvislosti se služebním poměrem vojáků z povolání je třeba chápat jako pracovněprávní vztahy (srov. § 4 zák. práce). Pracovním vztahem se totiž rozumí právní vztah, v němž pracovní sílu občana využívá za odměnu jiný subjekt - zaměstnavatel, kterým je právnická či fyzická osoba. Jedná se tedy především o pracovní nebo služební poměr nebo členský poměr v družstvu; rozhodující přitom není zařazení (resp. právní úprava) vztahu, z něhož je dovozován uplatněný nárok, nýbrž rozhodující je charakter (povaha) a obsah tohoto vztahu, tj. zda jde o pracovní uplatnění v rámci závislé činnosti, při níž zaměstnanec vykonává práci (službu) podle pokynů zaměstnavatele za mzdu (plat). Jde-li proto v řízení o nároky vyplývající ze služebního poměru vojáků z povolání (související s výkonem jejich služby), je jeho předmětem (s ohledem na charakter vztahu, z něhož spor vznikl) pracovní věc. V řízení o nárocích vyplývajících ze služebního poměru vojáků z povolání proto před okresním soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje senát.

V posuzovaném případě - jak se podává z obsahu spisu - věc projednala u Okresního soudu Praha-východ jako soudu prvního stupně při jednání konaném dne 12.9.2001 pouze jediná soudkyně (samosoudkyně) JUDr. M. M., která v této věci dne 12.9.2001 jako samosoudkyně také rozhodla (viz. protokol o jednání ze dne 12.9.2001 a záhlaví písemného vyhotovení rozsudku soudu prvního stupně z téhož dne).

Jak vyplývá z výše uvedeného, bylo řízení před soudem prvního stupně v dané věci provedeno, ačkoliv šlo o věc pracovní, která měla být projednána a rozhodnuta v senátě, jedinou soudkyní (samosoudkyní). Přestože při projednávání a rozhodování věci byl soud prvního stupně nesprávně obsazen, odvolací soud toto pochybení způsobem vyplývajícím z ustanovení § 221 odst. 1 písm. b) a §

221 odst. 2 o.s.ř. neodstraní. Dovolací soud proto musel k této vadě řízení uvedené v ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. přihlídnout, i když nebyla v dovolání uplatněna (§ 242 odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky jej podle ustanovení § 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil podle ustanovení § 243b odst. 3 věty druhé o.s.ř. i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu Praha-východ k dalšímu řízení

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)
- [Doručování](#)
- [Pracovní smlouva](#)
- [Bezpečnost a ochrana zdraví při práci](#)
- [Konzumace alkoholu na pracovišti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)